

Dr. Bauer Bence

A magyar–német kapcsolatok múltja és jövője

The Past and Future of German-Hungarian Relations

Összefoglalás

A magyar–német kapcsolatok ezer évre nyúlnak vissza. Szent István királyunk Gizella bajor hercegnővel kötött házassága alapozta meg a két nemzet szoros kapcsolatát és egymásra utaltatóságát. Országaink között számos történelmi, kulturális, társadalmi, kereskedelmi kapocs és kötelék létezik, mely a történelem viharos időszakát is túlélte. Magyarország és Németország szövetrendszere összefonódott egymással, és hazánk sokáig egy német befolyás alatt álló, tágabb értelemben vett civilizációs, mentális, de akár közpolitikai térhez tartozott, nem utolsósorban az osztrákokkal való közös államiság révén, de a német világ általános hatásai miatt is. Magyarország mint sziget a szláv tengerben mindig is a nyugati kapcsolatai révén csatlakozott Európához, és ebben a német világ fontos szerepet töltött be. Manapság mintha Németország vonzereje a világban drasztikusan csökkent volna, és a politikai kapcsolatok terén is új idők kezdődnének.

Kulcsszavak: diplomáciai kapcsolatok, magyar–német kapcsolatok, határnyitás 1989

Summary

German-Hungarian relations date back over a thousand years. The marriage of King Saint Stephen to Princess Gisela of Bavaria helped establish early ties and degrees of mutual reliance in later periods between the two polities. There are numerous historical, cultural, social, and commercial ties between the two countries that have persisted through turbulent periods. Hungarian and German relations are tightly interwoven, and for a long time Hungary fell under the broader German sphere of influence. As an “island in the Slavic sea” of languages, Hungary historically connects to Europe through its Western ties, with the Germanic world playing an important role in this. Today, it seems as if Germany’s broader appeal has declined drastically in recent years, and a new era may be dawning in political relations.

Keywords: diplomatic relations, German-Hungarian relations, border opening 1989

Dr. Bauer Bence igazgató, MCC Magyar–Német Intézet az Európai Együttműködésért.

BEVEZETÉS

A magyar-német kapcsolatrendszer európai összehasonlításban is hosszú közös történelemre nyúlik vissza. Országainkat számos kötelék fűzi egymáshoz, hazánk közvetve a német civilizációs, kulturális és nyelvi tér szerves részeként értelmezhetette az európai kapcsolatait. Kevés olyan ország van Európában, ahol nemcsak elismerik, hanem kedvelik is a németeket. Sokáig Németország „bezzegország” volt. Nekünk, magyaroknak a németiség mindig is a józanság, a pontosság, a precízió, a megbízhatóság, a racionalitás, a minőség, a kultúra, a technikai fejlődés, a gazdasági erő, és nem utolsósorban a számunkra is fontos európai kötődés kiteljesedési pontja volt. Ez a mai napig is így van, bár ma már inkább megfordult a kocka. Ugyanúgy igaz, hogy a magyarok Németország-képén itt-ott sötét árnyalatok jelentek meg az utolsó években, jelentős részben az aktuális németországi viszonyrendszerek átalakulása, a közélet kihívásai miatt is. Viszont ennek ellenére fontos megérteni a történelmi, szellemi és politikai vonzásunkat Németország irányába, és a jövőt ennek ismeretében, de okosan alakítva egy saját tengelye körül forgó Magyarország építése érdekében.

TÖRTÉNELEM

A bilaterális kapcsolatok egyik első megjelenési pontja a 955. augusztus 10-i „Augsburgi csata” volt, és a magyarok súlyos vereségével végződött. E háborús összetűzés egyben megalapozta a két nép közötti békés együttélés alakításának lehetőségét. Az 996-ban kötött házasság Szent István király és Gizella bajor hercegnő között közelebb hozta egymáshoz a két nemzetet, számos telepese követte a hercegnőt az új hazájába. A német betelepülés a későbbiekben is folyamatos volt. Az újonnan érkezettek magukkal hozták a tudásukat, kultúrájukat, szokásaikat. Különösen a 18. században a nagy „Schwabenzug” (sváb menetelés) megnevezéssel fémjelzett sváb¹ telepések tetemes számú letelepedése vezetett egy nagyszámú német populáció kialakulásához, valamint az ország jelentős német ajkú karakteréhez. Az itteni németek nemcsak a falusi élet, de a városi polgárság el nem hagyható részecskéit alkották, a magyar társadalommal eggyé válva, annak integrális és megbecsült tagjaivá előrelépve. Nemcsak a vidéki Magyarország szerves részét képezték a német betelepülők, hanem Budán és Pesten is tapasztalható volt a kulturális hatásuk. A mai „Budapest városképét alapvetően meghatározták német nemzetiségű és származású mesterek, kézművesek és építészek. Az építész Johann Hild (kb. 1760–1811) a Szudéta-vidékről érkezett Magyarországra, aki megalkotta és részben megvalósította a József főherceg kezdeményezésére készült első hivatalos városfejlesztési dokumentumot, Budapest szépítési tervét. A szépítési terv tartalmazta a mai Vörösmarty teret és a József nádor teret, valamint a Duna menti klasszicista paloták építési terveit. Johann Hild munkásságát már Magyarországon született fia, Hild József (1789–1867) folytatta. Neki köszönhető többek között a Gerbeaud-palota a Vörösmarty téren, a Károlyi-Trattner ház a Petőfi Sándor utcában vagy a Gross-ház a József nádor téren. Ezen kívül a Szent István Bazilika építése is az ő tervei alapján kezdődött. További számtalan ikonikus épület a városban Pollack Mihály (1773–1855) nevéhez kötődik, aki Bécsből költözött Magyarországra. Közéjük tartozik például a Deák Ferenc téri evangélikus templom, a Sándor-palota a várban,

a Ludovika, a Festetics-kastély, valamint a Magyar Nemzeti Múzeum.” (Fodor, 2024) Így a németek számos, a mai kulturális örökség részét képező maradandó alkotással járultak hozzá a fejlődő nagyváros képéhez is.

„A magyarországi németek egy olyan kultúrát vallhatnak magukénak mind a mai napig, amelynek szálai a magyar kultúra szövetébe fonódtak. Ha ezeket a szálakat kihúznánk, az egész szövet szétesne. A magyarországi sváb közösség Magyarország és a magyar kultúra szerves és elidegeníthetetlen részét alkotja. Ha hetven évvel ezelőtt az elűzöttek mindazt magukkal vitték volna, amit a magyarországi németek vagy német származású emberek letelepedésük óta a magyar gazdaságért, kultúráért tettek, akkor ma sokkal szegényebb lenne Magyarország.” (Orbán, 2016) – ezt már Orbán Viktor miniszterelnök mondta a magyarországi németek elűzetésének és elhurcolásának 70. évfordulóján, 2016. január 19-én. Magyarán, maga a magyarság és a magyar kultúra is sokat gyarapodott az itteni németiségnek köszönhetően, példamutató szimbiózisban élt és él a két népcsoport egymással. Az elűzetésük során a svábok a magyar himnuszt énekelték, és magyar zászlókkal díszítették a vagonszerelvényeket. „A kitelepítés a korábbi terveknek megfelelően Budapest környéki falvakban indult meg. Az első szerelvények 1946. január 19-én Budaörsről gördültek ki.” (Tóth, 2018, pp. 36). Szepessy Géza, miniszteri osztályfőnök, a Népgondozó Hivatal vezetője ekképp tájékoztatott a kitelepítés megkezdéséről: „A hazatérő (sic!) svábok magukkal vihetnek ruhaneműeket, háztartási cikkeket, pénzüket, értéktárgyaikat és személyenként körülbelül három hétre elegendő (20 kg) élelmiszert. Mezőgazdasági szerszámokat és hasonló fölszerelési tárgyakat nem vihetnek el. A kiszállítás fűtött, világítható, ülő- és fekvőhelyekkel ellátott vasúti kocsikban történik.” (Tóth, 2018, pp. 608)

A Magyar Országgyűlés 2012. december 12-én úgy döntött a 88/2012-es határozatával, hogy január 19-ét a „Magyarországi németek elhurcolásának emléknapjává” nyilvánítja. Ezzel a magyar állam tanúbizonyságot tett történelmi felelősségéről, és azóta minden évben méltó megemlékezést szervez, utoljára 2026. január 19-én Budaörsön, ahol Kövér László házelnök méltatta a hazai németiség történelmi szerepét. A budaörsi Nepomuki Szent János templomban tartott megemlékezésen a Magyar Országgyűlés elnöke beszédében kiemelte, hogy akkoriban, 1946-ban a nagyhatalmi geopolitika és a kishatalmi etnopolitika fogságába került hazánk. „A 20. században külső befolyás és belső meghasonlás miatt teljesen vagy részlegesen cselekvésképtelenné vált magyar állam háromszor esett a hűtlenség bűnébe, ami mind a háromszor nemzeti tragédiába torkollott.” (Kövé, 2026) Az akkori magyar állam hűtlen lett saját állampolgáraival szemben, azokat nem védte meg – akárcsak 1920-ban az elvesztett országrészekben lévőket, 1944-ben a zsidó honfitársainkat és 1946-ban a magyarországi németeket. A magyar állam nevében főhajtással kell emlékeznünk, így a házelnök.

A magyarok viszonyát a németiséghez a törökök kiűzése utáni időszak is jelentősen meghatározta, mely ugyanakkor már nem volt minden tekintetben ennyire pozitív. A Habsburg Monarchia bekebelezte Magyarországot, az osztrákokra megszállóként tekintettünk. Ez csak 1867-ben módosult némileg, amikor egy Magyarország számára is békekorszakként leírt periódus kezdődött, mely gazdasági-szellemi-politikai felemelkedéssel járt. Már a törökök elűzését megelőzően is erős osztrák hegemoniának volt a három részre szakított ország északi és nyugati része kitéve. A magyarság utolsó bástyája a török megszállás alatt Erdélyre helyeződött

át, és a kálvinizmus magyarországi megjelenése is tekinthető egyben rebelliónak – az osztráknak tekintett római-katolikus és a németnek értelmezett lutheránus vallással szemben. Mindvégig a függetlenség és az osztrák béklyótól való szabadulás jellemezte a magyar nemzeti gondolkodást, a Rákóczi-szabadságharctól egészen 1848-ig. Klebelsberg Kunó ezt így fogalmazta meg: „A magyar nacionalizmus főkívánsága az osztrákokkal alkotott közösség feloszlata volt.” (Klebelsberg, 1928) Viszont a trianoni békediktátum nemcsak az erdélyi, nagyrészt kálvinista területek állami-territoriális lecsatolását eredményezte az anyaországtól, hanem az Osztrák-Magyar Monarchia feloszlásával egy Ausztriától történő kulturális-szellemi elválasztást is. E tekintetben a magyarság „két végen” sokat veszített, de nem tudta elhagyni az ország belső megosztottságának mozgatóelemeit. Ebben is a németiséghez, jelen esetben az osztrákokhoz fűződő viszonyunk predestinálta a további sorsunkat. A sajátos magyar dichotómia – kálvinisták és római-katolikusok, szabadságharcosok és legitimisták, kurucok és labancok, magyarul beszélők és német ajkúak, ha úgy akarjuk Kossuth és Széchenyi (Laczkó, 1977) között – a történelmi viszontagságok okán tovább a 20. században is folytatódott. Amikor IV. Károly 1921-ben kétszer is restaurációval próbálkozott, Horthy Miklós ezt először megtagadta, másodjára pedig Budaörsön harcokra is sor került a legitimisták és a Horthyhoz hű alakulatok között, ami Károly letartóztatásához, száműztetéséhez és a Habsburg-ház trónfosztásához vezetett. A királyhű erők csak Nyugat-Magyarországon voltak beágyazva, jellemzően a határvidéken, de a városokban is, mint pl. Szombathelyen és Sopronban.² Sokat elárul a Habsburgok magyarországi támogatottságáról, hogy visszatérési kísérlet csak a magyar korona tekintetében valósult meg, az osztrák császárság visszaállítása Károly számára se jött már szóba. A legitim magyar király visszatérését megakadályozó Horthy Miklós kormányzó egy 1948 augusztusában kelt, Habsburg Ottónak címzett levelében elismeri a Habsburg-ház jogát a magyar koronára, és kijelentette, hogy „(...) régi kívánságom beteljesülése volna, ha Felséged a dicsőséges Habsburg-Lotharingiai Ház régi uralmát és a Szent Korona teljességét, mint annak koronás feje, hazánk javára helyreállítaná.” (Horthy, 1948)

A magyar-német kapcsolatok legsötétebb fázisa ekkortájt már véget ért. A hazánkat sújtó 1944-es német megszállás és Szálasi Ferenc installálása sajnálatos módon országunk zsidóságának és annak kultúrájának jelentős pusztulását eredményezte, egyben a bilaterális viszony mélypontját is alkotva. Nem szabad elfelejteni, hogy az auschwitzi koncentrációs tábor egyben egy nagy magyar temető is. A magyar-német kapcsolat idetartozó mozzanata volt az 1945. február 11-én megkísérelt kitörés a Budai Várból, melynek következtében több tízezer adták életüket. (Ungváry, 2013) Ezen sajátos magyar-német dráma még sokáig foglalkoztatta a történészeket, valamint magyarok és németek sokaságait, és implikációi az aktuálpolitika miatt még napjainkban is adottak.³ A németek okozta világégésből értelmezhető csak az akkori korszellem, mely akár ártatlan németek elűztetését is megengedhetőnek tartotta a kollektív bűnösség szellemében.

A FORRADALOMTÓL A BALATONIG

A 1956-os magyar forradalom és szabadságharc leverése után főleg a déli-hansági menekülés (Balsay–Varga, 2008) révén majdnem 200 000 honfitársunk került Ausztrián keresztül nyu-

gatra, kiváltképp a mosontarcsai hídon (Brücke von Andau) átkelve, közülük sokan Ausztriában, illetve az NSZK-ban települtek le. „A magyarországi események világszerte szolidaritási hullámmot váltottak ki, amely különösen a fokozott segítőkészségben, antikommunista tiltakozásokban, szimpátiatüntetésekben és néma megemlékezésekben nyilvánult meg. A nyugatnémet lakosság áldozatvállalásának és adakozókedvének mértéke minden várakozást felülmúlt. Németország minden apró településén jelen volt a Magyarország megsegítésére irányuló szándék.” (Kiss, 2022, pp. 64) Sok magyar honfitársunk inntől Nyugat-Németországban talált hazára, és a disszidálás e célország irányába a továbbiakban is folyamatos volt. A hetvenes és nyolcvanas években viszont már gyakorta előfordultak a hazalátogatások is.

A kommunista időszak ideológiailag egyoldalúan elkötelezte Magyarországot a kettéosztott Németország keleti, kommunista felének, az 1949-ben alakuló Német Demokratikus Köztársaság (NDK) oldalán. Az NDK-nak formálisan szövetségese volt az ország a Varsói Szerződés és a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST) révén. A Németországi Szövetségi Köztársaság (NSZK) a kereskedelmi-gazdasági és a kulturális-turisztikai téren gyorsan felzárkózott a keletnémet-magyar viszonyhoz, és a nyolcvanas évek végére majdnem, hogy komolyabb kapcsolatrendszer fűződött a megosztott ország nyugati, minthogy keleti feléhez. „A magyar felkelés leverése megakadályozta a Német Szövetségi Köztársaság és Magyarország közötti további együttműködést, és visszalépést jelentett a közeledési folyamatban, még akkor is, ha a kétoldalú kereskedelmi kapcsolatokról folytatott tárgyalásokat már 1957-ben újraindították. 1963-ban kereskedelmi megállapodás született, valamint kereskedelmi képviselők jöttek létre Budapesten és Frankfurt am Mainban. Csak 1973. december 21-én, a Willy Brandt-féle keleti nyitásnak köszönhetően vált lehetővé a diplomáciai kapcsolatok felvétele a Magyar Népköztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság között. Ezzel a kétoldalú kapcsolatok új, dinamikus szakasza vette kezdetét, amelyet magas rangú politikusok kölcsönös látogatásai erősítettek meg.” (Kiss, 2022, pp. 66) A magyar-német barátsági szerződést 1992. február 6-án Budapesten, az Országház kupolacsarnokában kötötte Helmut Kohl szövetségi kancellár és Antall József miniszterelnök. A megállapodás számos kitélt tartalmazott a bilaterális viszonyrendszer javítására és a kapcsolatok új alapokra történő helyezésére.

Magyarország már a hetvenes és nyolcvanas években helyszíne volt egy „előrehozott” német egységnek. Az egyre intenzívebb kelet- és nyugatnémet turistaforgalom azt eredményezte, hogy nyaranként több ezer család, barát, ismerős vagy akár alkalmi ismeretség tudott szabadon találkozni és érintkezni a Balatonon. Ami a kettéosztott Németországban nem volt lehetséges, az idehaza problémamentesen működött, mindkét oldal nagy örömére. Magyarország sok keletnémet számára vonzópont volt az éghajlati, gasztronómiai és kulturális kiváltságai okán, és itt a szabadság szele fűjt sokak számára. (Bollwahn, 2009) Ezzel vágyakozási pontként értelmezték a balatoni nyarakat, és a legvidámabb barakk liberálisabb életvitelét. Ezért is alakult ki egy döntően pozitív Magyarország-kép. Ezen képet némileg árnyékolta, hogy a keletnémet állambiztonsági szervek a hatvanas évektől egyre nagyobb létszámban települtek nyaranta a Balatonra, és az ott üdülő NDK-s állampolgárokat megfigyelték, privát beszélgetéseikbe és ártatlan nyugatnémet baráti, rokoni vagy más jellegű kapcsolatokba álmellenes konspirációt, illetve disszidálási szándékot belelátva. (Slachta, 2016) A nyolcvanas években a keletnémet Stasi magyarországi aktivitása már a magyar testvérszerve számára is

kezdtett kellemetlenné válni, így 1989-ben megszakították a formális együttműködést a kelet-németekkel.

Miután Magyarország nyugati határkerítésével a nyolcvanas évek második felétől már csak a többi KGST-ország állampolgárainak bezárását védte, 1988-ra szinte elkerülhetlenné vált, hogy továbbfokozódik a helyzet. Ugyanis 1988. január 1-én bevezetésre került az ún. világútlevél, amivel a magyarok a világ összes országába utazhattak, egy szigorú, nem a saját állampolgárai disszidálását megakadályozó határvédelmi rendszerre ezek után már nem volt szükség. Ráadásul a határvédelmi berendezkedések, elsősorban az „Elektromos Jelzőrendszer” (EJR) karbantartása, ill. korszerűsítése drága devizában fizetendő nyugati importokkal lett volna lehetséges. Erre azonban a reformkommunista vezetésnek már nem volt politikai szándéka, így a leépítés mellett döntött, mely 1989. május 2-án kezdődött egy hegyeshalmi nemzetközi sajtótájékoztató kíséretében. A keletnémet szerveket előre tájékoztatták, azok azonban már alig voltak képesek felmérni a döntés messzemenő hatásait – ellentétben a saját állampolgáraikkal, akik innentől fogva a magyarországi utak iránt szaporán érdeklődtek, és egyre nagyobb számban utaztak Magyarországra, hogy innen igyekezzenek átjutni Nyugatra. „Sem Kelet-Berlin, sem Bonn nem érzékelte aktuálisan 1989. május 2-án a hegyeshalmi események történelmi jelentőségét. Természetesen a *Német Szocialista Egységpárt* irányítása alatt álló médiumok elhallgatták a magyar határbontás hírét. Az állambiztonság ugyan regisztrálta az eseményt, de az állami és pártvezetést nem riadóztatta. Másnap reggel azonban – (...) – Erich Honecker, az SED főtitkára hangosan rákérdezett, mi történik Magyarországon a határon, mert furcsa képeket látott a televízióban (...). Honecker határozottan utasította Heinz Keßlert, az NDK védelmi miniszterét, hogy járjon utána a dolognak: »Heinz, kérdezd meg a magyar elvtársakat, mégis mi folyik ott a határon!« Keßler elvtárs fél óra múlva megnyugtató válasszal tért vissza: a magyarok biztosították, hogy a határt továbbra is megfelelően őrzik. Keßler ezt egy Honeckernek címzett belső feljegyzésben írásban is megerősítette. A 'Magyar Népköztársaság és Ausztria közötti államhatáron zajló, tervszerű határkerítés-elbontás' kapcsán – Keßler csak jelzésértékű kerítésről beszélt – abból indult ki, hogy »mindössze egyfajta határközmetikai intézkedésről van szó, és a magyar kormány a határon a rendet a korábbiakhoz hasonlóan fenn fogja tartani.«” (Jauer, 2008) Ma már tudjuk, hogy ezen analízis egy súlyos tévedés volt, a keletnémet „turistaforgalom” megindult, és 1989. július-augusztusára egy valódi menekültszálló lett Magyarországból, hiszen az idelátogató több mint százezer keletnémet jelentős része nem volt hajlandó visszamenni az NDK-ba, sokkal inkább innen kereste a nyugatra történő kiutazás lehetőségét. Egyesek illegálisan próbálkoztak, míg mások megvárták a „hivatalos” lehetőséget az 1989. szeptember 11-jén bekövetkezett határnyitással. Az odáig vezető út számos államközi, diplomáciai és civil társadalmi útvesztővel volt teletűzdelve, de kellett a magyar ellenzék hathatós tevékenysége is. Maga a határnyitás a páneurópai piknik nélkül is bekövetkezett volna, de bizonyára más körülmények között.

A PÁNEURÓPAI PIKNIK ÉS A RENDSZERVÁLTÁS

1989-ben a magyarok ékes tanúbizonyságot tettek a németek iránti szimpátiájukról. A páneurópai piknik 1989. augusztus 19-én, a határnyitás 1989. szeptember 11-én, valamint azok

története nem érthető meg a magyar történelmi háttér nélkül, de magában foglalja azt az alaptételt is, hogy hazánk lakossága, politikai vezetése és az egész társadalma sose különbözött a németek sorsa iránt. A német megosztottságban visszaköszönni láttuk a saját megosztottságunkat is. A keletnémetek sorsa emlékeztetett minket az elszakadt országrészekben magukra hagyott magyar honfitársainkra is. A brutális keletnémet diktatúrában felismerni véltük a még brutálisabb román diktatúrát, ahonnan a téboly ezerszámra kényszerítette a magyarokat, de németeket és románokat is a szülőföldjük elhagyására. (Kaszás, 2015) Így hazánk a keletnémet menekültek felvételével, ellátásával, valamint az alig legális kiszöktetésével megmutatta, hogyan is kell értelmezni az önkényuralmi rendszereket. Mondhatni egy rab nép kiszabadított egy másik rab népet a börtönéből. A páneurópai piknik során ideiglenesen megnyitott sopronpusztai határátkelőn a keletnémetek egyszerűen átsétáltak, és a magyar határőrök nem érezték időszerűnek a saját hazájukból menekülők megállítását. „A német menekültek áttörése véget vetett annak a huzavonának, ami körülöttük és miattuk zajlott. Azt akartuk, hogy megtörténjen. Az augusztus 19-én zavartan futó menekültek kiérték az NDK-t a tárgyalófelek köréből.” – ezt már Pozsgay Imre államminiszter mondta Hamburgban 1989-ben. (Pozsgay, 2009) A magyar politikai vezetés így felismerte a keletnémetek kiengedésének szükségességét és hivatalosan is felmondta az NDK-val még 1969-ben megkötött bilaterális szerződést, melyben kötelezték magukat a keletnémet állampolgárok elfogására és az NDK számára történő kiadatására. (Oplatka, 2009) Ezen egyezmény 1989-ben már nem számított korszerűnek, és egyoldalúan biztosított előnyöket a keletnémet diktatúra számára. Ezzel az 1989-es eseményekkel és a végleges határnyitással megalapozta hazánk a németek nemzedékeken átívelő köszönetét és szimpátiáját a magyarok iránt, kiváltképp Kelet-Németországban. A későbbiekben Magyarország volt a német egység egyik legelhivatottabb támogatója, sőt mondhatni, hogy idehaza többen támogatták a német egységet, mint maga a német politikai elit. A páneurópai piknik fektette le az első mérföldkövet a német egységhez vezető úton.⁴ „A német egység körül elhangzott nemzetállamot és olykor magát a nemzeti érzületet is támadó, főként baloldali nyilatkozatokból is kirajzolódott a német politikai elit azon történeleminterpretációja, hogy a második világháborút annak minden borzalmával a német nemzetállam akarta, így a nemzetállam mint koncepció elutasítandó. E gondolat kialakulásával párhuzamosan pedig megszületett az „európaiság” mint új, elfogadható hivatkozási alap a nemzeti identitással szemben.” (Gulyás 2021) A piknik viszont nemcsak a német egység számára vált egy el nem hagyható stációvá, hanem a magyar nemzeti egység erősítéséhez is jelentősen hozzájárult. Kurucok és labancok, debreceniek és soproniak, reformátusok és katolikusok küzdöttek együttesen a kommunizmus és hagyatéka ellen, feladva az ország régi kettéosztottságát.

A páneurópai piknik és a határnyitás viszont felerősített egy már a rendszerváltás előtt jelen lévő tendenciát a nyugati demokráciákban, mely főleg Ausztriában és Nyugat-Németországban volt megfigyelhető. A nyugati politikusok, közéleti szereplők nemigen értették, hogy a magyar ellenzék miért sürgeti a demokratikus átalakulást, kiváltképp miért nem kooperálnak jobban a posztkommunista élittel. Számukra a stabilitás, a kiszámíthatóság, a bevált viszonyrendszerek többet értek, mint a demokratikus ellenzék jogos követelése – a kommunista elitek történelmi leváltása. Ez a narratíva jelentősen megerősödött nyugaton Horn Gyula

munkásságát illetően. Antall József, Magyarország első szabadon választott miniszterelnökének beiktatását követő napon, 1990. május 24-én, Horn Gyula Aachenben már Nemzetközi Károly-Díjat kapott a határnyitással kapcsolatos érdemeiért. Hans-Dietrich Genscher NSZK-külgyminisztere pedig elvállalta a laudációt. Ez annak volt köszönhető, hogy Horn ügyesen tudta magát a határnyitás politikusának eladni, annak ellenére, hogy Németh Miklós miniszterelnök és Pozsgay Imre államminiszter szerepe nagyobb és pozitívabb volt. Horn Gyula viszont osztrák kollégájával, Alois Mockkal közösen szimbolikusan átvágott 1989. június 27-én a Sopron melletti Hubertus-platón egy erre az alkalomra külön visszaépített szögdrót szakaszt. (Horváth, 2000) Horn Gyula nemcsak a kerítést vágta át, hanem a magyar és nemzetközi közvéleményt is. Mindezt tetőzte, hogy Helmut Kohl akkori szövetségi kancellár egy évvel később sikertelenül interveniált Antall Józsefnél, hadd maradjon Horn Gyula külgyminiszter. (Marinovich, 2023) Ezzel a tehertétellel indult el az első szabadon választott magyar kormány kapcsolatrendszere nyugatnémet partnereivel. A hazánk iránt nagy megértést tanúsító és a történelmi dimenziókban gondolkodó Helmut Kohl is félreértette a tényleges magyarországi helyzetet. Németországban és Ausztriában kialakult egyfajta Horn-mítosz a kommunista külgyminiszterrel kapcsolatosan. (Bauer, 2023) A reformkommunisták iránti német (kereszténydemokrata) szimpátia és pártfogás a továbbiakban is rányomta a pecsétet a bilaterális, politikai és pártpolitikai kapcsolatokra, ami jelentős mértékben befolyásolta azokat a későbbiekben is, egészen napjainkig.

GAZDASÁGI, KULTURÁLIS ÉS CIVIL TÁRSADALMI KAPCSOLATOK

Már a rendszerváltás előtti években mind a keletnémet, mind a nyugatnémet kereskedelmi forgalom jelentős volt, Magyarország KGST-tagságától függetlenül, majd a rendszerváltás utáni években egyre dinamikusabbá váltak a bilaterális gazdasági kapcsolatok. Fontos megemlíteni, hogy a két gazdaság nominális nagysága közötti viszonylagos egyenlőtlenség egyre inkább csökkent. „A német gazdaság 1991-ben 54-szer akkora volt, mint a magyar. Ez az arány 2002-re ugyan 1:31-re csökkent.” (Hettyey, 2019) A továbbiakban 2025-ben már csak nagyjából 1:20-os arányban viszonyul egymáshoz abszolút számokban mérve, egy kb. 5000 milliárd dolláros német és 248 milliárd dolláros magyar GDP-vel. Per fő a magyar GDP 25 916 USD, míg a német adat per fő 55 925 USD, azaz itt az arány alig több mint a duplája. (Worldometer, 2025) E téren tehát hazánk egy nagy előrelépést tudott elkönyvelni, és nem kizárt, hogy a felzárkózás folyamata a továbbiakban hasonló dinamikával, ha nem nagyobb, folytatódhat. A magyar-német kereskedelmi viszonyrendszer 2010 táján átalakult a téren, hogy hazánk többet exportál német célirányba, mint fordítva. A külkereskedelmi mérleg így pozitív maradt. „Magyarország külkereskedelmének körülbelül egynegyedét német vállalatokkal bonyolítja – ez a magyar export 25,1%-át, az import 23%-át (2024) jelenti. Emiatt a magyar gazdaságot nagy mértékben befolyásolja a német gazdaság alakulása. Hasonlóan erős vagy még erősebb Németország külkereskedelmi súlya más országok esetében is, pl. Csehország (az export 32%-a megy Németországba), Ausztria (29%), Lengyelország (27%) vagy Szlovákia és Románia (21%) esetében.” (AHK, 2025) Az import 2024-ben kb. öt milliárd euró volt, míg az export kb. 8 milliárd eurót tett ki. (KSH, 17.1.1.31.) A német vállalatok

idehaza 2023 végével több mint 20 milliárd Eurót fektettek be, a Magyarországon aktív 3000 német cégnél foglalkoztatott magyar munkavállalók száma eléri a 235 000 főt. (AHK, 2025) Ezzel a vállalati szférában minden 14. magyar munkavállaló egy német munkaadónál dolgozik. A gazdasági kölcsönhatások e téren is jelentősek.

Az emberek között kiépített kapcsolatrendszer nemcsak a gazdasági élet szereplőinél, de a mindennapi emberek életében is tetten érhető. Így számos magyar munkavállaló dolgozik Németországban, de családi, rokon, testvérvárosi, kulturális, diplomáciai és más kapcsolatok is létesültek. Hazánk a berlini nagykövetség mellett Münchenben, Düsseldorfban és Stuttgartban tart fenn főkonzulátust, jelentősen hozzájárulva a két ország közötti társ viszonyrendszer kibontakoztatásához. *Kulturális intézet* Berlinben (*Collegium Hungaricum Berlin*) és Stuttgartban (*Liszt Intézet*) található jelenleg Németországban. A testvérvárosi kapcsolatok száma eléri a több százat, és főleg a magyarországi előzettek és leszármazottjaik tartanak fent élő kapcsolatokat az anyaországhoz. Münchenben alakult 1962-ben a *Münchener Magyar Intézet Egyesület*, mely az *Ungarnjahrbuch* kiadójaként és a magyar hétvégi iskolák szervezőjeként a magyar emigrációs közösség jelentős alappillére. 1991 júniusában Budapesten került megalapításra a két ország bilaterális viszonyrendszereit, a diplomáciát és civil társadalmat összekötő *Magyar-Német Fórum*, mely azóta éves rendszerességgel ülésezik. 1992-ben valósult meg a német gazdasági szféra magyarországi érdekképviselői szervezetének létrejötte, a *Magyarországi Német Gazdasági Klub* (DWC), mely azóta 200 tagot tud magáénak. A hivatalos szervezet, a *Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara* alapítása 1993. május 7-re datálódik, a mai napon mintegy 900 német cég képviselteti magát benne. 1994. január 1-jén hozták létre Németországban a *Magyar-Német Társaságot*, 2015-ben alapították meg a *Magyar-Német Ifjúságért Egyesületet*. Mindkét szervezet fontos eleme a bilaterális kapcsolatrendszernek, míg az utóbbi diákprojekteket szervez, előbbi a civil társadalom fontos kötőszere. 2020-ban a *Mathias Corvinus Collegium* egésze alatt hozták létre a *Magyar-Német Intézetet az Európai Együttműködésért*, mely az akadémiai, tudományos, közéleti és politikai párbeszéd területén aktív. A *Magyar-Német Hálózati Találkozó* 2021 óta rendszeresen kerülnek megrendezésre a *Polgári Magyarorszáért Alapítvány* és a *Magyar-Német Intézet az Európai Együttműködésért* szervezésében.

Példa gyanánt meg kell említeni a tudományos kapcsolatok terén a több ezer, Magyarországon tanulmányokat folytatott német diákot. Döntő többségük a *Semmelweis Orvostudományi Egyetemen* (SOTE) tanul német nyelven orvostudományt, de léteznek hasonló képzési programok a *Pécsi Tudományegyetemen* és a *Szegedi Tudományegyetemen* is. A SOTE úttörő volt ezen a területen, 1983-ban indult ezen képzési forma. Ezek mellett az *Andrássy Gyula Német Nyelvű Egyetem* német nyelven folytat oktatást mintegy 200 diák számára, egyedüli humán irányultságú egyetemként a német nyelvterületen kívül. Magyarországon így unikálisan – nem a német nyelvterület részeként – a bölcsődei ellátástól, az óvodán, az általános és középiskolán túl az egyetemi és posztgraduális képzést (PhD) beleértve lehetséges minden képzési forma abszolválása német nyelven. Ezen felül a német nyelven történő házasságkötés és a jogosítványszerzés hivatalosan is szavatolt idehaza, számos lehetőséget kínálva az itt élő németeknek. Hazánkban sok helyen még a mai napon is vannak német nyelvű szentmisék, és Budapesten egy német ajkú lelkészség is működik *Szent Erzsébet* néven. Továbbá a *Neue Zeitung*, a *Sonntagsblatt*, a *Budapester Zeitung* és a *Balaton Zeitung* formájában a német nyelvű nyomtatott sajtó is képviselte

ti magát, míg az online felületeken az ungarnheute.hu, az ungarnreal.de vagy a Magyar-Német Intézet által havonta kiadott *Monatsbrief Ungarn* közöl fontos tudnivalókat, híreket, információkat, de történelmi-filozófiai írásokat is Magyarország jobb megértése céljából.

A társadalmi kapcsolatok – nem kis részben az ezen írásban is említett okok miatt – ugyanakkor lényeges átalakuláson mentek keresztül az elmúlt évtizedben. A Németországgal és a német társadalommal kapcsolatban Magyarországon berögzült kép fokozatosan elvesztette realitását és egyfajta mítosszá vált – a valóság ugyanakkor ma már teljesen más. A korábban uralkodó elképzelések alapján a német társadalom egy munkaalapú társadalom, amelynek egyik központi – és legsikeresebb – szegmense a mérnöki tevékenység. Emellett az oktatási rendszer stabil és jó, a német diákok pedig okosak és magasan képzettek. Összességében ennek alapján Németországban jólét tapasztalható, az utcák tiszták és rendezettek, a közbiztonság kiemelkedő. Mindez azonban ma már nem mondható el, Németország megváltozott, és ebben a formájában már nem létezik.

Szintén igencsak elterjedt nézet, hogy a magyarok az „utolsó poroszok”, pontosan azért, mert egy olyan Németország-ideát vallanak, amelyben már maguk a németek sem hisznek. Ebben a sokszor ellentmondásos diskurzusban pedig mi sem képezhetne jobb alapot a tanulságok levonásához, mint a tényszerű adatok. Ami a munkaalapú társadalmat illeti, Németország áll az utolsó helyen Európában az átlagosan ledolgozott órák számát tekintve. Viszonyításképpen míg ez a szám a németeknél 1350 óra, addig Magyarországon ugyanez nagyjából 1950. Továbbá Németországban a legmagasabb Európa-szerte a home office aránya. Ennek ellenére a legtöbb betegszabadságot mégis itt jelentik be a munkavállalók: tizenöt napot, míg Magyarországon mindez kilenc. Korábban ugyanakkor előfordult, hogy ez a szám elérte átlagosan a 25-öt is, viszont a COVID-19 pandémia után javulás figyelhető meg. Ha az oktatás és jólét kérdését vizsgáljuk, érdemes egy pillantást vetni a PISA eredményekre, amellyel világosan megmutatják, hogy évek óta csökkenő tendencia jellemző főleg a matematika, olvasás és szövegértés tekintetében. Az oktatási rendszer szervezése Németországban tartományi hatáskör, így óriási regionális diszparitások figyelhetők meg, amelyek összességében nem feltétlenül tesznek jót az oktatásnak. A közbiztonság állapota talán már említésre sem méltó, hiszen csak 2024-ben 5,8 millió bűneset volt Németországban, ami ezer lakosra vetítve 70 darab. Magyarországon mindeközben ennek a negyedét regisztrálták. Összességében elmondható, hogy a hajdanán, az 1960-as, '70-es és '80-as években kitűnően felépített és működő német rendszerek kora szintén letűnni látszik – legyen szó akár az infrastruktúráról, akár az állam és a közsféra működéséről, vagy csak egyszerűen a társadalmat összetartó alapvető értékek általános elfogadásáról. (Bauer, 2025)

A MIGRÁCIÓS VÁLSÁG HATÁSAI

A 2015-ben megkezdődött migrációs válság egy másik éles cezúrát jelent a bilaterális kapcsolatokban. Egészen addig tartott német kormányzati körökben is az 1989-ben felépített általános bizalom és elismerés Magyarország iránt. A migrációs válság viszont éles ellentétként feszül azóta országaink között, hisz a nemzeteink politikai vezetése teljesen másképp képzelte el a krízis kezelését. Míg az Angela Merkel vezette Németország a migránsok teljes körű be-

fogadásában látta a munkaerőhiány sújtotta ország felvirágoztatását, Magyarország Orbán Viktor vezetésével egy teljesen más utat választott. Határokat védett, és stipulálta, hogy csak a magyaroknak van joga eldönteni, hogy kikkel akarnak együtt élni – ráadásul a schengeni külsős határvédelemmel az uniós jogot is alkalmazta. A magyar emberek és családok, valamint a magyar identitás megvédésével végeredményben az európai identitást is megvédte. Az ország kulturális-vallási-etnikai összetétele nem változott, ellentétben Németországgal, ahol pár év alatt több millió migráns érkezett más kultúrkörből. Manapság Németországban a migrációs háttérű emberek a lakosság több, mint egynegyedét alkotják, és a bevándorlás okozta problémák mára mindenki számára nyilvánvalóak. Érvényes ez a lakhatási, munkaerőpiaci, oktatási, egészségügyi kérdésekre, de a szociális ellátórendszerre, valamint a közbiztonságra is. Egyre inkább az a kép alakul ki a németek túlnyomó többségében, hogy a német migrációs politika elhibázott volt, és a magyaroknak volt igazuk. Számos közpolitikai kérdésben a németek egyre nagyobb aránya gondolja úgy, hogy egy, a magyar kormánypolitikához hasonló német politika nem okozta volna ezeket a problémagócokat – kiváltképp Keleten gondolják ezt így. A hazánk iránti szimpátia 2015 miatt mára majdnem, hogy nagyobb mint 1989-ben. Főleg a keletnémetek ismerik fel, hogy az országuk önfeladása hasonlóan bomlasztó struktúrákhoz vezethet, mint már 1989-ben tapasztalták. A kritikájukat a fősodratú politika, média és közbeszéd elnyomja, azt antidemokratikusnak beállítva. De pont az ellenkezője igaz: a diktatúrában szocializálódtak, így a keletnémetek is, erőteljesen védik az 1989-ben saját maguk által kiharcolt szabadságukat és demokráciájukat. Ebben nagy mértékben hasonlítanak a magyarokra. Ezért az európai és akár a bilaterális magyar–német viták, diskurzusok terén sokkal inkább megértő és támogató álláspontot fejtenek ki hazánkat illetően, mint például nyugatnémet vagy akár más nyugat-európai országok állampolgárai. A keletnémetek attitűdjei pedig nagy mértékben hasonlítanak a magyarokéra.⁵

Az utolsó években viszont egyre több német állampolgár döntött úgy, hogy áthelyezi lakhelyét Magyarországra. A KSH hivatalos adatai szerint 2025-ben 25 381 német (és 5 181 osztrák) ember élt magyar okmányokkal ellátva teljesen hivatalosan hazánkban. (KSH, 22.1.1.23.) A nem bejelentett németek száma ennél vélhetően sokkal magasabb. De miért költöznek ide a németek? Első szempontjuk a lakhatás és a rezsiköltségek kérdése, hisz a migráció miatt megemelkedett lakhatási költségek miatt sokan már nem tudják megengedni maguknak ugyanazt az életvitelt. Továbbá fontos a – kiváltképp muzulmán országokból érkező – migráció teljes hiánya Magyarországon. Egy másik szempont, hogy az önazonosság, európai kultúra és identitás terén Magyarország egy magyar (és európai) ország képét festi. Ezt növeli az alacsony bűnözés, elenyésző drogfogyasztás és a magas szinten lévő közbiztonság. Sokan szubjektívan úgy nyilatkoznak, hogy Magyarországon felfedezni vélik a „régli Németország” ismertetőjeleit, egy olyan idő elmúlt jellemvonásait, amikor még rendben voltak Németországban a dolgok. Ez persze összefügg a migrációs kérdésekkel is, de számos más vetülete is van ennek a témának. A migráció okozta gazdasági, munkaerőpiaci, szociális, lakhatási, oktatási, közbiztonsági és biztonságpolitikai válság Németországban kiteljesült, míg Magyarországon ilyen hatások nem materializálódtak.

POLITIKAI KAPCSOLATOK

A politikai kapcsolatok a rendszerváltás környékén nagyon intenzívek voltak, és számos delegáció, látogató érkezett hazánkba. Ebben fontos szerepe volt a határnyitás politikájának, és a német politika mindig is kiemelte a háláját az akkori döntésekért. Kiemelkedő volt persze a fentiekben leírt Horn-mítosz is. Antall József hivatalba lépésével a német fél már egy demokratikus választások következtében megalakult kormány képviselőivel tárgyalhatott, és nem a kommunista állampárt vezetőivel. Horn Gyula viszont a *varsói gyors* következtében 1994-ben visszatért, egy posztkommunista időszakot becsengetve.

Még a migrációs krízis előtt, 2015. február 2-án járt Angela Merkel hivatalosan Budapesten, ahol a sajtótájékoztatón újságírói kérdésre kitért az *illiberalis demokrácia* fogalmára. A nagy európai válság viszont mintha hosszú távra megpecsételte volna a két ország politikai kapcsolatrendszerét. Angela Merkel 2018. július 5-én, valamint 2020. február 10-én is fogadta hivatalában a magyar miniszterelnököt. Mindkét alkalomra rányomta bélyegét az uniópártok belső vitákkal terhelt válságos időszaka, ami nemcsak az államközi, de pártközi kapcsolatokat is negatívan érintette. 2018-ban a CDU és a CSU közötti migrációs vita rázta meg a német pártszövetséget, annak létét súlyosan veszélyeztetve. 2020-ban pedig pont aznap látogatott Orbán Viktor Berlinbe, amikor bejelentette lemondási szándékát a CDU akkori szövetségi elnöke, Annegret Kramp-Karrenbauer, miután 2020. február 5-én a tübingiai parlamentben Thomas Kemmerich személyében egy FDP-s politikust választottak meg miniszterelnöknek egy AfD-CDU-FDP együttes szavazás keretében. Miután a pártelnök asszony tübingiai párttársait nem bírta rávenni ezen kooperáció felmondására, saját lemondására kényszerült.

Angela Merkel 2019. augusztus 19-én Sopronba látogatott a páneurópai piknik 30. évfordulójára, ahol Orbán Viktor miniszterelnökkel vettek részt közösen egy ökumenikus istentiszteleten a soproni Evangélikus Templomban. A beszédekben mindkét politikus békülékeny és kooperatív hangot ütött meg, a német kancellár asszony a sajtótájékoztatóján úgy fogalmazott, hogy Magyarország nagyon jól használja fel az EU-s forrásokat. Hasonlóan pozitívan foglalta össze a kétoldalú kapcsolatokat a 2020. július 17-én Budapestre látogató szövetségi védelmi miniszter asszony, az akkori CDU szövetségi elnöki pozíciót is betöltő Annegret Kramp-Karrenbauer, aki szerint „nincsen még olyan ország, mellyel ilyen intenzív a védelempolitikai együttműködése Németországnak”. (Dobrowiecki, 2023) Olaf Scholz szociáldemokrata kancellárral rövid pályafutása alatt is tartotta a magyar politikai vezetés a kapcsolatot, hisz Orbán Viktor miniszterelnök hivatalos látogatást tett német kollégájánál 2022. október 10-én, valamint 2024. június 21-én. Mindkét alkalommal a kancellár fogadta. 2024. augusztus 19-én Frank-Walter Steinmeier németországi szövetségi köztársasági elnök Sopronba látogatott, ahol méltatta a páneurópai pikniket és annak szervezőit. Köszönetet mondott Magyarországnak az akkori cselekedeteiért. Julia Gross német nagykövet 2024. október 2-án, a német egység napja alkalmából tartott budapesti ünnepi beszédében viszont erősen kormánykritikus hangot ütött meg, amire a magyar fél még másnap egy bekéréssel reagált.

A 2025. május 6-án hivatalba lépett Friedrich Merz szövetségi kancellár mindezekig semmilyen lépést nem tett a magyar kormánnyal történő szorosabb együttműködésre, holott külügyminisztere, Johann Wadepful ezt kilátásba helyezte.⁶ Beszédes, hogy hivatalos látogatás-

ra csak államtitkári szinten került sor 2025. július 14-én, az egyébként magyar felmenőkkel rendelkező Andreas Géza von Geyr német külügyi államtitkár személyében, aki elsősorban a Magyarországon büntetőeljárás elé néző Maja T. ügyében tárgyalta a magyar féllel. Gulyás Gergely miniszterelnökséget vezető miniszter 2025. augusztus 27-én tett bemutatkozó látogatást Thorsten Frei kancelláriaminiszternél. (Német Külügyminisztérium, 2025)

Dinamizáló impulzust adhat a magyar–német bilaterális kapcsolatoknak a legnagyobb német párt, az *Alternativa Németországért* (AfD) társelnökasszonyának, Alice Weidelnek a közel-múltban megtörtént magyarországi látogatássorozata és Alice Weidel esetleges későbbi fontos közpolitikai szerepe. Weidel deklarálta kancellár szeretne lenni 2029-ben, erre jelen állás szerint akár esélye is lehetne, de német belpolitikai okok folytán még sok minden történik addig. 2025-ben összesen négy alkalommal járt Weidel Budapesten, ahol minden egyes látogatás alkalmából (2025. február 12., 2025. május 29., 2025. július 29., 2025. október 20.) fogadta őt hivatalában Orbán Viktor miniszterelnök. Németországban a 2026-os év során összesen öt tartományi parlamenti választásra kerül sor és mindenhol az AfD további erősödése várható, a keletnémet Szász-Anhaltban, illetve Mecklenburg-Előpomerániában a párt első helyen végezhet, és akár egy vagy két miniszterelnököt állíthat. Ebben az esetben leomolhat a politikai tűzfal.

PÁRTPOLITIKAI KAPCSOLATOK

Orbán Viktor választási győzelme 1998-ban egyengette a Fidesz útját az Európai Néppárt-hoz (ENP) történő csatlakozásával. Erre azután került sor, hogy Helmut Kohl támogatta a Fideszt, és személyesen Orbán Viktort. Viszont az is igaz volt, hogy nevezetesen Orbán Viktor váltotta le 1998-ban a németek kedvenc magyar politikusát, az ő olvasatukban a határnyitást egy személyben lebonyolító Horn Gyulát. 2004-ben Helmut Kohl az európai parlamenti választás előtti győri Fidesz-kampánygyűlésén egyenesen Horn Gyulát köszöntötte, amit az okos tolmács „*Kürtös Gyula barátomat üdvözlöm*” mondattal próbálta enyhíteni.⁷ Az Európai Néppártban egy erős német vezetés érvényesült, és a CDU, valamint a bajor CSU nagyon támogatta az új tagpárt politikai munkáját, ami kiváltképp az ellenzéki időkben (2002–2010) jótékonyan hatott a pártpolitikai kapcsolatokra. Hasonló támogatásban Gyurcsány Ferencnek ismert okok folytán sose volt része, a nemzetközi megítélése hasonlóan rossz volt, mint a magyarországi. Európai szövetségei is hátat fordítottak neki, ami jelentősen hozzájárult 2009 márciusában bejelentett lemondásához. Orbán Viktor miniszterelnök Helmut Kohl volt német szövetségi kancellárral egészen annak haláláig szoros és személyes kapcsolatot ápolt, és 2016. április 19-én, Konrad Adenauer halálának 49. évfordulóján járt nála utoljára, mint Kohl utolsó külföldi vendége. Helmut Kohl tiszteletére egyébként 2015. június 2-án emlékkonferenciát szerveztek a Pesti Vigadóban, ahol Orbán Viktor mellett Wolfgang Schüssel volt osztrák kancellár, Bernhard Vogel volt Rajna-vidék-pfalzi és tübingiai miniszterelnök és Emil Constantinescu volt román elnök is felszólalt. A Fidesz tagsága az Európai Néppártban formálisan 2021-ben fejeződött be, de a 2019-ben bekövetkezett tagság felfüggesztése is jelentősen lehűtötte a kapcsolatokat, a régi szövetség egyúttal a CDU-n belül bekövetkezett változások miatt is átalakult, hisz a CDU lényegében 2018 októberétől Friedrich Merz 2022

januárjában átvett elnökségéig vezetés nélkül maradt, két rövid átmeneti elnökkel, Annegret Kramp-Karrenbauer és Armin Laschet személyében. (Bauer, 2021) A kooperáció így 2021 márciusában véget ért, amikor a Fidesz távozott az Európai Néppártból, így a német CDU már nem tartotta szövetségesének. Mindezt tetőzte Manfred Weber ENP-elnök és ENP-frakcióvezető politikája, aki személyesen Orbán Viktort tette felelőssé a 2019-es sikertelen EP-elnökségi kampányáért. Mint ismeretes, nem a Néppárt jelöltje, Manfred Weber lett akkoriban az Európai Bizottság elnöke.

Bár Németországban az AfD-t politikai karanténban tartják az ún. tűzfal miatt, a nemzetközi építkezését a párt már régen megkezdte. Ennek fontos állomása a magyar fővárosban tett látogatása, valamint Alice Weidel a *Conservative Political Action Conference* (CPAC) c. budapesti rendezvényen történő szereplése volt 2025. május 30-án. Ugyanakkor pártpolitikai szövetséget nem kötött a Fidesz az AfD-vel, hisz jelentősen a Fidesz által gründolt *Patrióták Európáért* európai parlamenti képviselőcsoportban a német párt nem foglal helyet. Számos közpolitikai kérdésben az AfD hasonló álláspontot képvisel, mint a Fidesz, így már csak idő kérdése a párt csatlakozása a Patriótákhoz.

A BILATERÁLIS KAPCSOLATOK JÖVŐJE

Az államközi kapcsolatok pártpolitikától független kezelésére azonban a magyar kormánypártoknak – a német belpolitikai viták és viszonyrendszerek miatt – külső tényezők okán kevés esélye volt, holott ezen megkülönböztetés a hagyományosan felfogott differenciált „politika” alapelve. Emiatt se áll már távol a magyar kormánypártoktól a pártpolitikai közelítés az AfD irányába. A német lakosság egyre nagyobb számaránya a magyarokhoz hasonlóan gondolkodik olyan sorsdöntő kérdésekben, mint a migráció, az ukrajnai háború lezárása, a munkaalapú társadalom, energetikai kérdések. Kiváltképp Kelet-Németországban nagyon hasonlóak a választói attitűdök, és Keleten dől el nemsokára, hogy az AfD kormányzati szerepet tud-e betölteni. Ezért a 2026-os év sorsdöntő év lehet a magyar-német politikai kapcsolatok alakítása terén is. A magyar állami vezetés változatlanul nagy figyelmet szentel a magyar-német kapcsolatrendszer minden szegmensére, a németországi eseményekre és az ott megfigyelhető változó közhangulatra is. Az eddigi tapasztalatok alapján minden Magyarországról szóló vita és diskurzus többet árul el a német közviszonyokról, mint gondolnánk. Ezért maga Magyarország a migrációs politikájával, a társadalompolitikai, gazdaságpolitikai megközelítésével erősen formálja a német közbeszédet is, hisz minden politikai cselekvés maga után vonja azt a jogos kérdést, hogy nem tudna-e a német politikai vezetés a jelenben vagy jövőben a magyarországihoz hasonló, illetve az itteni tapasztalatok alapján megfontolt, jövőbe vezető célkitűzést megvalósítani saját országában. Erre a kérdésre adnak választ a német szavazók, és e kérdés áll majd a magyar-német politikai párbeszéd középpontjában.

ÖSSZEGZÉS

A magyar-német kapcsolatok sokszínűek, mélyen gyökereznek, és a változó politikai időszakokat is jól tudták kezelni. A két ország viszonyrendszere stabil és fenntartható. Igaz ez a bi-

laterális összeköttetések minden szegmensére. A magyar kormányzat immáron 16 éve nagy sikerrel viszi Magyarország ügyeit és képviseli nemzeti érdekeit idehaza és külföldön, változó összetételű német politikai partnerekkel. A jövőben is fontos marad a német reláció, annak ellenére, hogy egy időre különböző politikai színezetű kormánya van a két országnak. Egy esetlegesen e téren bekövetkező németországi változás viszont egy, az amerikai viszonyrendszerhez hasonló dimenziójú pozitív változást eredményezhet a magyar–német bilaterális politikai kapcsolatokban.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AHK (2025): Link: <https://www.ahkungarn.hu/hu/content/download/698504/11850458?version=1> (2026.01.17.).
- Balsay, Endre – Varga, András (2011): Menekülés a hazából. Déli-Hanság 1956. november-december. Kapuvár: Saját kiadás.
- Bauer, Bence (2021): A Fidesz és a Néppárt – egy szövetség kifulladás. Mandiner Online. <https://mandiner.hu/velemeney/2021/03/fidesz-epp-egy-szovetseg-kifulladasa> (2026.01.17.).
- Bauer, Bence (2023): Ende eines Mythos. In: Bauer, Bence, ed., 2023. Ungarn ist anders. Budapest: MCC Press, pp. 203–211.
- Bauer, Bence (2025): Hungary and Germany: Perceptions and Realities. Hungarian Conservative, Volume 5 (2025), no. 4, pp. 38–45.
- Bollwahn, Barbara (2009): Wer traf wen? Deutsch-deutsche Urlaubsbegegnungen am Balaton. In: Haase, Jürgen – Togay, János Can: Deutsche Einheit am Balaton. Die private Geschichte der deutsch-deutschen Einheit. Berlin: Be.bra, pp. 36–40.
- Dobrowiecki, Péter (2023): Faktenwissen Ungarn: Verteidigungspolitik in Ungarn. Budapest: Magyar–Német Intézet az Európai Együttműködésért, pp. 8.
- Fodor, Kinga (2024): Auf den Spuren des deutschen Erbes in Ungarn. In: Rab, Irén, 2024. Ungarnreal – Ungarn aus erster Hand. Budapest: Kárpátia Stúdió Kft. pp. 392–393.
- Gulyás, Gergely (2021): A politikumfelfogás különbségei és hasonlóságai Magyarországon és Németországban: A német és a magyar identitás alapkérdései. In: Szalai, Zoltán – Orbán, Balázs, 2019. Ezer éve Európa közepén: A magyar állam karaktere. Budapest: Mathias Corvinus Collegium – Tihanyi Alapítvány, pp. 27–28.
- Hettyey, András (2019): Hegemonia helyett – Magyar–német kapcsolatok 1990–2002 között. Budapest: L'Harmattan Kiadó. pp. 23.
- Horthy Miklós levele Habsburg Ottónak, kelt Weilheim, 1948. augusztus 24., Habsburg Ottó Alapítvány (HOAL).
- Horváth, István (2000): Die Sonne ging in Ungarn auf. Erinnerungen an eine besondere Freundschaft. München: Universitas, pp. 295.
- Jauer, Joachim (2008): Urbi et Gori – Christen als Wegbereiter der Wende. Freiburg am Breisgau: Herder, pp. 125.
- Kaszás, Veronika (2015): Erdélyi menekültek Magyarországon 1988–1989. Budapest: Gondolat.
- Kiss, Rita (2022): Aus Ungarn nach Bayern – Ungarnflüchtlinge im Freistaat Bayern 1956–1973. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet. pp. 64/66.
- Klebensberg, Kunó (1928): Párttörténelem és nacionalizmus. In: Klebensberg, Kunó, 1928. Neonacionalizmus. Budapest: Athenaeum, pp. 77–81.
- KSH: Magyarország legfontosabb partnerei a szolgáltatás-külkereskedelemben forint- és euróadatok alapján. [17.1.1.31.] Link: https://www.ksh.hu/stadat_files/kkr/hu/kkr0024.html (2026.01.17.).
- KSH: Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok, az állampolgárság országa és nem szerint, január 1. [22.1.1.23.] Link: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0023.html (2026.01.16.).
- Kövér László beszéde a Magyarországi Németek Elhurcolásának és Elűzetésének Emléknapiján, Link: <https://www.orszaggyuleselnok.hu/archivum/-/cik/69593952> (2026.01.20.)
- Laczkó, Mihály (1977): Széchenyi és Kossuth vitája. Budapest: Gondolat.

- Marinovich, Endre (2023): Az Antall-kormány németországi politikája egy történelmi barátság tükrében. Budapest: Retörki, pp. 113–123.
- Német Külügyminisztérium (2025): Germany and Hungary: Bilateral relations. Link: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/ungarn-node/hungary-227940>
- Oplatka, Andreas (2009): Der erste Riss in der Mauer. September 1989 – Ungarn öffnet die Grenze. Wien: Zsolnay, pp. 203.
- Orbán Viktor beszéde a magyarországi németek elhurcolásának és elűzetésének emléknapiján (2016. január 19.) Link: <https://2015–2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-magyarorszag-i-nemetek-elhurcolasának-es-eluzetesének-emleknapiján/> (2026.01.10.).
- Pozsgay, Imre (2009): Németországgal és a németekkel a rendszerváltáskor. In: Kaiser, Hans – Lobenwein, Norbert, 2009. 89–09. A rendszerváltás pillanatai. Budapest: Volt Produkció, pp. 97 (német kiadás).
- Slachta, Krisztina (2016): Megfigyelt szabadság. A keletnémet és a magyar állambiztonsági szervek gyüttműködése a Kádár-kori Magyarországon 1956–1990. Pécs: Kronosz.
- Tóth, Ágnes (2018): Dokumentumok a magyarországi németek történetéhez 1944–1953. Budapest: Argumentum.
- Ungváry, Krisztián (2013): A kitörés. In: Ungváry, Krisztián, 2013. Budapest ostroma. Budapest: Corvina, pp. 187–226.
- Worldometer (2025) Link: <https://www.worldometers.info/hu/gdp/nemetország-gdp/> (2026.01.17.) és a magyar adatokra való tekintettel. Link: <https://www.worldometers.info/hu/gdp/magyarország-gdp/> (2026.01.17.)
- 88/2012. (XII. 12.) OGY határozat a magyarországi németek elhurcolásának emléknapijáról, Link: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a12h0088.OGY> (2026.01.17.)

JEGYZETEK

- 1 A sváb kifejezés használata a magyar nyelvben gyakran gyűjtőfogalomként használatos a magyarországi németiség megnevezésére.
- 2 Pont a sorsdöntő soproni népszavazási kampány izgalmas heteiben jelent meg IV. Károly a legnémetajkább magyar városban, Sopronban, ahonnan restaurációs kísérletét indította.
- 3 A német Antifa brutális támadást indított 2023. februárban a kitörésre emlékezők és más nem érintett járőkelők körében, lásd: Bauer, B., 2025. Recht statt Freiheit für Maja T. In: Preußische Allgemeine Zeitung, No 29/2025, Hamburg: Preußische Allgemeine Zeitung. <https://paz.de/artikel/recht-statt-freiheit-fuer-maja-t-a14997.html> (2026.01.10.).
- 4 Helmut Kohl 1989. december 16-án Budapesten így fogalmazott: „A magyarok verték ki az első téglát a berlini falból.”, lásd: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/schwerpunkte/deutsche-einheit/kohl-dankt-den-ungarn-480470> (2026.01.16.). A későbbiekben az alábbi idézete is napvilágot látott: „A Brandenburgi kapu alatti föld magyar föld is, mivel a német újraegyesítés felé az első lépés a páneurópai pikniken történt.”, lásd: <https://m.multikor.hu/a-nemet-ujraegyesules-fele-az-első-lepesek-a-magyar-osztrak-hataron-történtek-20190627> (2026.01.16.).
- 5 Lásd: Nézőpont Intézet nemrégiben Budapesten és Erfurtban bemutatott magyar-német barométere 2025, <https://nezopont.hu/hu/tevekenyseink/sajtokozlemenyek/nemet-magyar-barometer-2025> (2026.01.16.).
- 6 Lásd: <https://regionalheute.de/wadepful-noch-einmal-hand-richtung-budapest-ausstrecken-1744686124/#:~:text=Ungarn%20trotz%20der%20Politik%20von%20Premier%20Viktor,Wadepful:%20%22Wir%20erwarten%20aber%20C%20dass%20man%20dann> (2026.01.17.).
- 7 Balog Zoltán szóbeli közlése a szerzőnek 2025. október 6-án Budapesten.